

Presidendi esseevõistlus „Missuguses Eestis ma tahan elada?”

Essee tiitelleht

EESNIMI: Maria

PEREKONNANIMI: Jürimäe

ESSEE PEALKIRI: Lõputu päev

VANUS (õpilastel kool ja klass): 32

ELUKUTSE: õppekava peaspetsialist

Lõputu päev

Mis oleks, kui elada oleks vaid see üks päev? Nädal? Aasta?

Kui pikk peaks olema elu, mida võiks muretult raisata?

Millistes ühikutes mõõta ühe rahva elada jäänud aega? Eestikeelsel eestlusel ei näe pessimistid kuigivõrd pikka iga. Oleme ikkagi väikseim mandri rahvas, kes püüab rahvuskeeles hakkama saada kõigega, alates riigist kuni tippteaduse ja ilukirjanduseni. Kas meie viimane aastasada on juba alanud või on neid ehk veel varuks?

Olgu inimese või rahvusena – kuidas elada see viimane ja lühike aeg nii, et „hiljem ei oleks põletavat häbi kasutult elatud aastate pärast”?

Kraavikallas peesitab päikeses. Kivid hakkavad juba soojaks muutma. Paiselehed palistavad terve kalda – silm eristab neid ka üsna kaugelt, sest valgus on kuidagi eriti erk.

Puhas sinitaevas on seda valgust ja kevade lõhna täis.

Täpselt nagu lapsepõlves! Seesama lõhn, mille vihm eriti välja tõi! Seesama valgus, mis äkki kõik kaugemadki detailid nii selgeks muutis, et isegi mu veidi lühinägelikud silmad neid ilma prillideta märgata suutsid. Siis tegi see valgus ja see lõhn mind ütle mata rõõmsaks. Nüüd ka, aga sellele lisandub veel mingi mõnus nostalgiline nukrus.

Liigutan päikese paituses oma paljaid varbaid.

Kiiret pole kuhugi. Niimoodi kevadet endasse hingates on aga päev pikemast pikem. Taas – nagu lapsena. Kui päev on pikem, siis on ju ka elu pikem?

Kui aega pole enam palju jäänud, tuleks see täita millegi väärtuslikuga.

Kas väärtuse garanteeriks võimalikult suur majanduslik, rahas mõõdetav tulu? Kas elu viimane päev, kuu või aasta tuleks pühendada võimalikult suure rahasumma teenimisele? Ja milleks? Ja kellele?

Raha kehtib ju ainult selles maailmas. Need, kellel on lapsed, saavad raha muidugi neile jätta. Aga kas nende enese elu väärtus laste jaoks on tõesti vaid võimalikult suure päranduse tekitamine?

Äkki tuleks siis teha hoopis vastupidist – seni hoolega kokkukogutu kõik ise ära kulutada – reise, kontsertide, toidu, moe, luksuse peale? Võimalikult palju nautida, võimalikult palju elamusi otsida. Sest see, mida järeltulijad peale hakkavad, on ju õigupoolest nende oma mure?

Võtsin kingad juba tulles jalast – et ärkav maa saaks läbi taldade otse südameni ulatuda. Siin võib paljajalu käia. Kraavi kaldaid ei risusta klaasikillud, tühjad pakendid, tsivilisatsiooni ebameeldivad jäljed. Tunnen inimesi, kes donkihhotliku järjekindlusega koristavad loodust sinna visatud saastast. Kui neid rohkem oleks. . . või kui neid ühes päevas pärast-mind-tulgu-või-veeuputus elajaid vähem oleks, siis võiks iga kraavi kaldal paljajalu kevadesse minna. Linavästriks jookseb saba võngutades mööda. Püüan ta koos paiselehtedega pildile ja saadan lapsepõlvesõbrale, kelle seltsis kunagi kevadet otsisime. Väike tervitus tänasest ja aastate tagant.

Kui aega pole palju, võiks olla koos lähedastega – lastega, sõpradega. Et hetkedest sünniksid mälestused.

Mälestused. . . mida teispoosusesse kaasa võtta?

Võib-olla tõesti . . . nõukogude koolis käinuna ei oska ma sellesse varianti siiski täie tõsidusega suhtuda.

Aga need ühised mälestused jagavad meid ka meie laste ja sõprade vahel, nii et miski, loodetavasti helge, jääb ehk neisse. Miski, mida neil on siis võimalik omakorda oma laste ja lähedastega jagada.

Väiksem nohiseb magada. Ta käed on sirutatud laiali ja huultel mängib aeg-ajalt taevalik naeratus. Suurem on pintsliga ametis ja ümised laulda – nagu emmegi. Ta maalib vanavanaema Sennit, ja mind – emmet – siis, kui ma olin veel pisitita. Nagu meie Nunnu praegu.

Me laulame koos neid pikki laule, mida Senni mulle lapsena laulis. Ja mida tema vanaema talle lapsena laulis. Ja tema vanaema vanaema. . .

Või paneme käima näiteks „Kukerpillid”, mida mulle juba lapsena meeldis kaasa laulda, ning laulame mõnuga koos. Pole lugu, et pisem kaasalaulja paljustki päris aru ei saa – ega minagi toona saanud, asja mõnu see ei vähendanud.

On selline igavene hommik, milles võiks aastaid elada – kevadpäike akna taga, asjalikult maaliv ning neid pikki-pikki laule nii armsa iseenesestmõistetavusega leelutav „suur kahepoolene”, nagu ta ise ennast nimetab. Unes naeratav pisitita. Värv, mis mu pintslit siidile valgub, veega seguneb, kontuuri juures kenasti peatub.

Kummaline – kui kiiret pole, siis jääb aeg nagu seisma – üks tund ja üks minut ja üks päev on palju-palju pikemad, kui päevad, mis tihedalt täidetud kiirustamise, kohtumiste ja

kohustustega. Ja eriti koos pisikeste lastega – nii pikk oli aasta tõesti ainult lapsepõlves. Või on viga olnud valedes valikutes?

Kui aega pole enam palju, siis võiks teha midagi hingele. Õnnelikud on need, kes saavad raha selle tegemise eest, mille eest on nad valmis ka peale maksma.

Tõelised tipud, olgu muusikas, spordis, poliitikas, äris – on need, kes naudivad oma tegevust selle enese pärast. Näiteks needsamad „Kukerpillid” või kõik need laulvad näitlejad alates Toomast kuni Tätteni.

Nii ei konverteerita oma aega mitte rahaks, vaid millekski hoopis püsivamaks. Need, kes julgevad unistada ja on valmis oma unistuste nimel tegutsema, suudavad võimatut – ainult hullud ja unistajad võivad luua Leigo talu või Naissaare ooperi või. . .

Ja õnneks Eestis selliseid hulle leidub.

Eesti jonn on ju teada-tuntud.

Miks ei võiks just Eesti olla see eriline maa, kus kõik – no olgu, peaaegu kõik – inimesed teevad just seda tööd, mis neile meeldib – ehitavad üles oma talu, kasvatavad lilli, teevad teadust, õpetavad lapsi.

Eriti just viimase juures on armastus ülimalt oluline. Minu täiesti tavalise kooli esimese klassi õpetaja oli üks nendest, kellele õpetamine on kutsumus. Ja tema õpilastest on saanud tublisid inimesi väga erinevatelt elualadelt. Ta oskas väärtustada iga lapse omapära ning seisis alati õigluse eest. Tänavu oli mul rõõm lehest lugeda, et ta saavutas võidu isegi kohtuvaidluses riikliku semukapitalismi üle. Loodan väga, et mu lastel veab õpetajaga niisamuti. Ja et sellised õpetajad oleksid igas kodulähedases koolis.

Muidugi on võimalik teha nii bändi kui talu kui kooli kui kõike muud ka projektipõhiselt – esmalt tulude-kulude kalkulatsioon – kui ruttu end ära tasub, millal sisse tooma hakkab, milline on sihtgrupp, turusegmeni analüüs, reklaami ja avalikkussuhete planeerimine. . . kui kogu tsükli juurde kuulub ka pühendunud tegijate leidmine ja neile väärilise tasu maksmine, siis võib asjast ka asja saada, aga . . .

Maailmas on palju sellist, mida on raske sobitada majanduslikku mõttemudelisse. Eesti keel on meie rahvaarvu arvestades kindlasti mõttetult kallis lõbu. Kakskeelsus avaks meie lastele maailmaturu. Kahe-kolmene suudab meeletult õppida. Selles vanuses oleks mõistlik luua inglisekeelseid mängugruppe. Milleks raisata seda parimat aega mingite eestikeelsete laulujorude peale? Mis kasu lapsel tulevikus neist olla võiks?

Eemalt paistab üks talu.

Ei tea, kuidas pererahvas suhtuks sellesse, kui nende hoovi sisse astuksime?

Nõuka-aja lõpul ja Eesti-aja alguses matkasime suviti tihti häälega mööda Eestit ringi. Siis kohtasime palju täiesti võõraid inimesi, kellega hetkega väga tuttavaks saime. Mõnikord kutsuti meid lakka ööbima või saunagi.

Olen kindel, et need inimesed on alles. Ja nende külalislahkus ja avatus. Praegu olen sattunud turismitaludesse, kus mind samasuguse lahkusega vastu võetakse. Ja see tasu, mida öömaja eest annan, ei kata väikest osagi sellest ehtsast sõbralikkusest.

Sellistes taludes tunnen, et olen tõepoolest külaline kodus, mida pere hingega loonud ja kaunistanud on. Kambrid, õu, saun – kõik see pole kenasti üles ehitatud mitte turistide kohale meelitamiseks, vaid eelkõige iseenda jaoks. Ja siin aastasadu elanud esivanemate mälestuseks. Külalistele mõeldes muidugi ka. Selliste talude aura erineb lausa käegakatsutavalt taludemajutusprojektide omast. Ja öömaja hind ei kaalu üles selle väärtust – on tunne, et oled saanud kingituse. Eriti veel, kui talu ümbritseb kevadine Eesti – nii uskumatult tuttav ja inimtühi, nii hindamatult hinnaline.

Siid on mu sõber ja kirk esimesest kohtumisest. Aastatega olen õppinud selle tundliku ja elava materjaliga mängima – sulamised, kuivamised, peened kindlalt pidavad kontuurid või alguses võimatusena tundunud kontuuride ja vahata maalimine.

Vahel tahab ka väike abiline tahab kätt proovida. Tihti on ta lisandused küll parakajaks väljakutseks minu esialgsetele plaanidele. Ajapikku olen aga õppinud, et auruvärvidega pole miski võimatu. Kõige huvitavamad tulemused sünnivad sageli just koos Juhuse või Saatusega, kes selleks korraks on võtnud abivalmis kaheaastase kuju. Nii tuleb pidevalt leiutada, katsetada, luua – milline nauding!

Kui lähtuda „majandusliku optimaalsuse” põhimõttest, siis on minu siidiga veedetud aeg muidugi üsna tulutult raisatud. Ehk mõjub „pehmedava asjaoluna”, et teise „töö” – lastega kodus olemise – kõrvalt, aga . . .

Pole ju mõistlik maalida ühte salli päevi.

Ökonoomsem oleks kasutada mitut raami. Algul taustad paika panna. Kuni osa maale kuivab, tõmmata teistele kontuuriga nurka paar lillekest – minimaalse töömahuga mõistagi, ja siis need kiirelt värviga täita. Nii võiks päevas „toota” oma kümme salli või enamgi. Kõige kiiremini läheb, kui sallid on sarnased, sama värvigamma ja kujunditega. . .

Minu sallid saavad sellise mõtlemise kohaselt nii kallid, et neid ei jõuakski keegi osta. Egas midagi – need ongi pigem kinkimiseks! Nende eest raha saamine tundub isegi naljakas – hobile makstakse veel peale! Ja kindlasti makstakse vähemalt niipalju, et saan seda hobi aina suuremas mahus jätkata. Ja emapalka saan veel nagunii!

Kui midagi teha tegemise rõõmust, siis ei saa siiski läbi ka rahata. Aga kindlasti on nii Eestis kui ka maailmas just parasjagu neid, kes tunnevad ära vahe „majutusasutusel” ja Leigo järve- ja muusikatalul. Mitte liiga palju – need asjad ei vajagi masse. Samas võib ühes rütmis hingav mass nautida muusikat ja järve ja elamus ei kao. . .

Ja Leigo pole ainus eriline talu – meil on poliitikatalud, raamatukogutalud, tantsu- ja teatritalud . . . ja kõik need talud kus sageli „linnatöö” kõrvalt mässatakse astelpajude, maitsetaimede ja mägiveistega.

Elustiilifanaatikud? Või lihtsalt inimesed, kes oskavad väärtustada ja hinnata oma päevi ja aastaid?

Kui mul oleks vaid üks päev, siis poleks see kraavikallas selle veetmiseks sugugi halb koht. Ja kui see nädal olekski viimane, siis jääksid sellest head hetked kodustega, paar maalitud siidi, natuke kirjatööd, korras kodu. . . pole viga!

Aga need on ainult mõttemängud.

Õnneks.

Kandelina seest kostab nõudlik: „Õgõõ” ja varsti algab magus matsutamine. Juba selle matsutaja lastele laulmise pärast tuleb mul ikka kaua-kaua elada. Ja teha iga päev midagi väärtuslikku. Ja kui ka mu lapsed seda teevad ning nende lapsed ning teised sellel väikesel Eesti-nimelisel maal, siis on meie ühine päev lõputu.